

Óli Jacobsen

Til skips fyri 60 árum síðani: SJÁLVDRÁTTUR VAR ÓRÆTTVÍSUR

Sjálvdrátturin kom úr Hetlandi. Hann skapti kapping millum menninar, men hon var ikki heilt rættvís

2. partur

Nú verður hildið fram við frásøgnini um fyrsta túrin til skips 3. juni 1958.

Dagurin umborð

Dagligdagurin við eini slupp sum Bárán var tann, at purrað varð út tíðliga á morgni, og aftaná morgunmat var farið til snellurnar. Fiskarið var misjavn, men tað ráddi um at standa við, annars var eingin inntøka. Her var jú talan um sjálvdrátt, har hvør maður fekk inntøku í mun til talið á fiski, hann dró inn á dekkið.

Hvør maður hevði sín lippukassa við tveimum rúmum. Tá ið hann hevði drigið ein fisk, varð hann fyrst blóðgaður, meðan dorgin rann niður aftur. Lippan varð skorin av og koyrd í tað minna rúmið í lippukassanum. So varð fiskurin blakaður í fiskakassan til allar hinar. Hampiligur fiskiskapur var 100 fiskar um dagin ella gott tað hjá hvørjum manni. Tá ið dagurin var liðin, vórðu lippurnar fyri dagin taldar upp og talið niðurskrivað.

Tá ið vikan varð liðug, vórðu allar lippurnar fyri vikuna taldar, og skiparin skrivaði niður samlaða talið hjá hvørjum manni. Tá taldi eingin maður hjá sær sjálvum. Hvør maður taldi hjá øðrum undir umsjón av bestamanninum fyri at tryggja, at alt gekk regluliga fyri seg.

Annars var tað merkiliga við sjálvdrátti, at menn kundu standa lið um lið og harvið hava somu møguleikar at fiska. Teir gjørdu sama innsats. Men tað vísti seg, at hjá summum monnum lá altíð betri fyri at fiska enn hjá øðrum. Hetta er eitt fyrbrigdi, sum eingin hevur kunnað forklárað. Annars var sjálvdráttur ein órættvís skipan, tí møguleikarnir at fiska vóru ymiskir alt eftir hvar ein stóð á

Bárán, sum hon var teknað av íslenska dronginum á Ísafirði

skipinum, aftast og fremst vóru bestu plássini. Tá ið fiskurin skuldu reinsast var eins nógv at gera hjá tí, sum fiskaði lítið sum hjá tí, sum fiskaðu nógv.

Sjálvur hevði eg pláss undir liðuni á Eliasi Martin Tvørfoss úr Norðragøtu, sum var ein góður fiskimaður. Hann var giftur við abbasystir míni, Emilju, og hevði av hesi orsök ein serliga umsorgan fyri mær. Hann var áhugaður í politikki og felagsviðurskiptum. Eisini var hann eitt skifti sóknarformaður fyri FF í Gøtu.

Sum nógvir gamlir fiskimenn var hann nakað pátrúgvín. Minnist eina ferð hann dró upp, tí fiskur var á hjá honum. Eg segði tá við hann: "Elias Martin, nú hevur tú kent!" Beint tá misti hann fiskin, og hann segði: "Hevði tú sagt tað fyrr, hevði eg eisini mist hann fyrr". Hetta kallaðist at spurtunga, og tað var ikki væl sætt. Hetta end-

urtók seg heldur ikki.

Farið varð sum frá leið burtur frá sjálvdrátti til samveiðu, har allir finga líka lön. Sjálvdráttur kundi tó koma fyri fram til 1970-árin. Snelluveiða til saltfisk undir Íslandi mundi eisini falla burtur um somu tíð. So hvørt Ísland flutti fiskimarkið út, fór grundarlagið undan hesi veiðu. Ikki minsti hevði útflytingin av fiskimarkinum til 12 fjórðingar í 1958 stóran týðning.

Reinsing

Tá ið drigið var inn fyri dagin var farið at reinsa. Her hevði hvør maður sítt starv. Ein avhvøvdaði, ein ungur legði uppá borðið til teir, sum flaktu. Tveir flaktu saman, annar spretti, og hin tók ryggin úr. So var ein av teimum ungu, sum vaskaði fiskin niður í lastina. Her legði lastamaðurin fiskin, og ein maður stroyddi salt á.

hann hevði ligið nakrar dagar í salti. Fiskurin varð fyrst lagdur í miðjuna av lastini, og við umrivingini varð hann lagdur út í krubburnar.

Lønin hjá lastamanninum fyri hetta var miðalinntøkan hjá fimm teimum bestu fiskimonnum. Men hevði hann eina løtu tøka, kundi hann eisini fiska og hetta fekk hann so eisini lön fyri. Tí kundi hann gera tað nokk so gott. Tað sama var galdandi fyri kokkin og skiparan, sum finga serliga lön fyri sítt arbeiði, men sum eisini kundi fiska umframt, tá ið høvi var til tað.

Sunnudagar var farið inn

Sunnudagar varð ikki fiskað. Hendan dagin skuldi friður vera, og manningin skuldi sleppa at hvíla seg. Kokkurin bakaði kaku sunnudag og omaná døgurða fekst bukingur.

Døgurðin sunnudag var eisini tann besti, sum kundi útvegast. Men kokkurin hevði onga frystiboks, so tað lá ikki altíð fyri at fáa fekst kjøt. Hetta varð tó keypt, hvørja ferð komið var í havn. Tað var tó mark fyri, hvussu leingi kjøtið kundi halda seg feskt. Ein vanligur døgurði, sum var ein avleiðing av hesum, var saltkjøt við ertrasúpan. Kjøtið kom umborð í tunnum og varð vatnað út, áðrenn tað varð kókað. Ein annar vanligur rættur var Corned Beef, kjøt í blikkum, sum varð koyrt beinleiðis á pannuna. Tað kom vist úr Argentina.

Feskur fiskur var sjálvandi eisini á skránni. Men rættuligt góðgæti var annars ræstir kjálkar bakaðir í skuffu og lippur – bæði feskar og ræstar. Lippurnar kundu jú brúkast, tá ið tær vóru skrásettar. Mjólk var bara Molly pulvurmjólk ella Mollymjólk í blikkum, sum skuldi tynnast við vatni.

Teir flestu sunnudagarnar var farið inn í eina havn. Fyrstu ferð var á Ísafirði uppi á Vestfjarðunum. Hetta var sjálvsagt eitt upplivilsi.

Tað var spennandi at koma inn á Ísafjörðin. Hjá teimum ungu mundi hetta vera fyrstu ferð teir vóru uttanlands.